

© UNIVERSITETSFORLAGET AS 1992
ISBN 82-00-21580-6

1. utgave 1976
2. reviderte utgave 1983
3. reviderte utgave 1992

Det må ikke kopieres fra denne boka i strid med åndsverkloven og fotografi-loven eller i strid med avtaler om kopiering inngått med Kopinor, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk.

Henvendelser om denne bok kan rettes til:
Universitetsforlaget
Postboks 2959 Tøyen
0608 Oslo

Omslag: Tori Anne Falch
Sats, trykk og innbinding: Engers Boktrykkeri A/S, Otta 1992

Forord

Dette er tredje versjon av vår innføringsbok om Sosiologi og ulikhet. Den er nå blitt en klassiker og blir brukt både på universiteter, distriktshøgskoler og gymnas. Det er sytten år siden den første utgaven kom, og enda en gang har vi tatt et kritisk blikk på det som er skrevet for å se om det stadig holder mål. Resultatet er blitt en ny og revidert bok om ulikhetenes mange sider, og kapitlene er gjennomarbeidet slik at de seneste forskningsresultater og problemstillinger er kommet med. Boken er også blitt revidert i samarbeid med studenter og lærere som bruker den, og som et resultat av de mangler de underveis har påpekt.

Når vi i sin tid valgte å la ulikhet være gjennomgangstema i en innføringsbok i sosiologi, skyldes det at ulikhet – eller sosial differensiering – er et av de mest sentrale tema sosiologene arbeider med. Temaet er ikke blitt mindre aktuelt med årene. Mye av forskningen i sosiologien går ut på å undersøke ulikheter i folks livsvilkår og i adgangen til samfunnets ressurser og innflytelseskanaler. Og de prinsippene som ligger til grunn for sosial differensiering, danner samtidig inntak til mange andre forskningsområder.

Av og til kritiseres sosiologer for at de så sterkt fester oppmerksomheten ved nettopp ulikhet. Det sies at de derved bidrar til å fryse fast sosiale ulikheter. Det kan imidlertid hevdes at dersom en ikke gransker ulikhetene, og særlig de vilkår som skaper grunnlag for dem og holder dem ved like, vil en ikke ha de nødvendige kunnskaper til om nødvendig å oppheve dem eller redusere deres negative virkninger. Det blir derfor viktig å undersøke hvilke konsekvenser uønskete ulikheter har for den enkelte og samfunnet, og under hvilke forhold eventuelle negative virkninger av ulikhetsskapende virksomhet kan dempes eller utviskes. Eller en kan ta utgangspunkt i ønskelige likhetsfenomener og studere de forhold og mekanismer som fremmer likhet og rettferdighet, og på grunnlag av resultatene fremme løsninger for å få til mer likhet også på andre områder.

Beskrivelsen av ulikheten har en tendens til å bli forankret i moralske verdier. Heller ikke sosiologer kan fri seg fra private oppfatnin-

ger om hvilke ulikefordelinger som oppfattes som urettferdige. Derfor er det også nødvendig at ulikhetene beskrives og kartlegges, slik at det empiriske grunnlaget for forståelse av ulikhet styrkes. Det er nødvendig å sortere ut de sentrale ulikhetsdimensjonene og spørre hvorfor disse dimensjonene er viktigere enn andre, hvem de er viktige for, og hvilke interesser det er knyttet til både endring og opprettholdelse av ulikefordelingene. Samtidig vil vi gjerne vite mer om hvilke prosesser, legitime og illegitime, som bidrar til å dempe, forsterke eller sementere ulikheten, og hvilke utviklingstendenser som kan ventes. Bare gjennom slike analyser kan det fremkomme et realistisk grunnlag for vurdering av ulikefordelingene, samtidig som de normative utgangspunkt tas med i betraktningen.

Boken er skrevet for alle som ønsker en innføring i sosiologi, enten de er studenter på universitetet, ved distriktshøgskolene, i gymnaset, hjemme eller i arbeidslivet, og vi har langt på vei prøvd å unngå de vanskelige faguttrykkene.

Januar 1992

Else Øyen